

Izjave vseh naših članov, da so
v pravnosti.
Izšel dnevno razen nedelje,
sundajev in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
2857 S. Lawndale Ave.

Office of Publication:
2857 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIX

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1932, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., TOREK, 28. JANUARJA (JAN. 28), 1936

Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 19

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Armada italijanskih vojaških dezertirjev se skriva v hribih

Velike skupine našle zavetje v divjinah Kalabrije, kjer jim prebivalstvo nudi pomoč. Kore-spondenti zunanjih listov pod strogo kontrolo. Vodičelja francoskih žensk kritizira upravo francoskega Rdečega križa. Italijanska armada na južni fronti v Abesiniji v nevarnosti

Pariz, 27. jan. — Velike skupine italijanskih vojaških dezertirjev se skrivajo v hribih nad Florencio, kjer jim prebivalstvo nudi pomoč. Kore-spondenti zunanjih listov pod strogo kontrolo. Vodičelja francoskih žensk kritizira upravo francoskega Rdečega križa. Italijanska armada na južni fronti v Abesiniji v nevarnosti

Begunci pravijo, da je mnogo vojakov dezertiralo od regimentov, ki so v Florencio in se sedaj skrivajo v hribovih nad mestom Pistoja in Pracchia, kjer jih imajo prebivalstvo podpirati. Sedaj so fašistične avtoritete poslale močne oddelke karabinerjev v te hribe na lov za dezertirji, a naleteli so na velike poteškoče zaradi sovražnosti prebivalstva, ki ščiti dezertirje.

Situacija je še slabša v Kalabriji, v historični banditski trdnjavi. Tu so se dezertirji oborožili in so pripravljani na odločen odpor. Militaristične avtoritete so alarmirane zaradi dezertacij iz armade, ki stalno narašča. Pri vsakem bataljonu je sedaj na delu tajna fašistična policija, ki špionira med vojniki in poročajo poveljstvu vsako sumljivo gibanje.

Pod sličnem policijskem nadzorom so tudi delavci v industrijskih podjetjih po vsej Italiji. V prvih mesecih vojne, ko je bilo pomanjkanje izurjenih delavcev, so ti izvajali višje meje nego jih predpisujejo fašistični sindikati, kar so lahko izbirali dela. Na pritisk teh sindikatov je morala intervenirati fašistična vlada, ki je podvrnila delavce strogi militaristični disciplini. Delavci sedaj ne smejo iskati drugih služb, ker se to smatra za zločin proti državi. Te regulacije so povzročile resne incidente v mnogih tovarnah, toda policija je brezobzirno potlačila delavske upore in sodišča so obsodila nepokorneže na več mesecev zapora.

Rim, 27. jan. — Poročevalci zunanjih listov v Rimu in na italijanski vojni fronti imajo težavno stališče, ker je fašistični režim postrl cenzuro. Svojim listom ne smejo poročati ničesar, kar bi lahko po mnenju fašističnih avtoritet oviralo Mussolinijev vojni program. Vsak poročevalec, ki bi kršil uveljavljene regulacije, je lahko poslan v zapor. Nove regulacije določajo zaporno kazen za vsakega, ki bi poročal o gibanju italijanskega vojaštva in o moči in pripravah militaristične mašine.

Pariz, 27. jan. — Eliane Brault, znana vodičelja francoskega žensktva in žurnalista, je v odprtem pismu, katerega je naslovila predsedniku francoskega Rdečega križa, silovito napadla to organizacijo, ker ni poslala nobene pomoči v Abesinijo. "Sedemnajst držav, med temi Švedska, Holandska, Nemčija in Združene države, nudijo zdravniško pomoč ranjencem v Abesiniji", pravi Brault. "Izjema je le francoski Rdeči križ, ki doslej ni prispeval niti centa, kar je sramota. Na afriških bojiščih se prelija kri Abesincev in Italijanov in francoski Rdeči križ na vse to mirno gleda."

Addis Ababa, 27. jan. — Uradna vest se glasi, da se je abesinska armada, kateri poveljuje ras Desta Demtu, umaknila od Wadare, severovzhodno od Dole, s tem pa je bila nastavljena past fašistični armadi. Možno je, da bo masakrirana ali zajeta v bližini mesta Neghelli, katerega je okupirala. Abesinci so se umaknile predno je dospela fašistična armada in se tako izognile bitki. Desta se je umaknil v gorate pokrajine za mestom Wadarem po navodilu cesarja Selassieja, od koder bo sedaj uprizarjal nočne navale na italijanske pozicije.

Drugo poročilo javlja, da so abesinske čete obkrožile mesto Makale na severni fronti in razdvajale italijansko armado. V bitki je padlo tisoče Italijanov in Abesinci so zasigli veliko število tankov, topov in strojnih pušk.

Obsodbe špionov v Sovjetski uniji

Pet članov špionskega krožka dobilo smrt- no kazen

Kabarovsk, USSR, 27. jan. — Pet članov špionskega krožka, je bilo spoznanih za krive, da so gladili pot militaristični intervenciji v sovjetski republiku s strani države Mandžukuje, in obsojenih v smrt. Šestnajst drugih obtožencev je bilo obsojenih v zapor.

V obtožnici je bilo rečeno, da so člani vohunskega krožka vodili svoje aktivnosti v smislu "tuj militaristične skupine v Mandžukuju", kar pomeni, da so bili v službi Japonske.

Eden od obsojencev je George Semena, Rus in vodja organizacije belogardistov v Harbinu. Drugi so Kim I. Seb, Pax Yen Ha, Lim Sen Do in Tiu Hwa Sung. Slednji je lastnik stanovanja, v katerem so se zbirali člani špionskega krožka. Seb in Yen Ha sta bila aretirana v oktobru preteklega leta, ko sta bila zasledena pri uničevanju proge transsibirske železnice.

Poročila, ki jih je objavilo časopisje po obravnavi, so se glasila, da so vsi obtoženci priznali krivdo.

Rekorden mrz pri- tiska dalje in dalje

Najhujša zima od leta 1912

Chicago, 27. jan. — Direktor vremenskega biroja J. R. Lloyd je poročal v nedeljo, da tako hudega mraza, kakršnega pritiska že šest dan, ni bilo že 24 let. V januarju 1912 je bilo deset dni zaporedoma mrz pod ničlo.

Dočim je zadnja sobota skeleča zima malo odnehala in živo srebro v termometeru se dvignilo nekaj stopinj nad ničlo, je proti večeru prišel nov val ostrega mraza iz Kanade in temperatura je ponovno padla pod ničlo. V nedeljo in ponedeljek je bilo stalno od 4 do 7 pod ničlo. Ta val se razprostira po vsej Ameriki od Skalnatega gorovja do vzhoda in južno do Floride. Vremenski direktor pravi, da bo ta val mraza trajal do prihodnje srede ali četrtka.

Poročila o abnormalnem številu požarov in ozebljih oseb se množe. V nedeljo zvečer je vlak nadulžne železnice skočil iz tira na južni strani Chicaga in okrog 50 oseb je bilo ranjenih.

ske čete so se umaknile predno je dospela fašistična armada in se tako izognile bitki. Desta se je umaknil v gorate pokrajine za mestom Wadarem po navodilu cesarja Selassieja, od koder bo sedaj uprizarjal nočne navale na italijanske pozicije.

Drugo poročilo javlja, da so abesinske čete obkrožile mesto Makale na severni fronti in razdvajale italijansko armado. V bitki je padlo tisoče Italijanov in Abesinci so zasigli veliko število tankov, topov in strojnih pušk.

Domače vesti

Zanimiva zakonska zveza dveh družin

Chicago, 27. jan. — Zadnja sobota so čikaški listi prinesli sliko treh poročenih parov iz Joliet. Ti trije pari predstavljajo dve slovenski družini Hotujec in Vidic. Louis Vidic, vdovec, ima dva sinova Johna in Avgusta, ki sta se oženila vsak z eno hčerjo vdove Terezije Hotujec, končno sta se pa poročila še vdovec in vdova in na ta način sta se dve družini spojili v eno. To pa še ni vse. Tasti je zdaj obenem očetim svojima sinovima in tašča je obenem mameha svojima zetoma.

Samomor s strupom in vrvo
Chicago, 27. jan. — Elena Grigelić v So. Chicagu je zadnje dni izvršila samomor na dva načina. Najprej je zavila strup in nato se je obesila v kleti svojega stanovanja. — Te dni je umrl rojak Louis Ahtan, star 33 let. Zapuščala mater in tri sestre na naslovu 1802 W. 21 Place.

Minnesotske novice

Ely, Minn. — Mestni odbor je imenoval Antona Prešerna za novega cestnega komisarja. Prejšnji komisar je bil Jakob Pešl. Anton Prešeren je član društva 268 SNPJ. — Družina Anton in Angela Nikolić je zadnje dni dobila čvrsto hčerko. Mati je članica SNPJ in upati je, da bo tudi hčerka.

Nov grob v Buffalu

Buffalo, N. Y. — Tu je umrl Frank Jerman, star 62 let in doma od Črnomlja v Beli Krajini. V Ameriki je bil 43 let in od teh je 40 let preživel v Buffalu, kjer je bil zadnjih 30 let oskrbnik javne šole. Vzrok smrti: padec na ledu, ko se je vračal z dela.

Clevelandske vesti

Cleveland, 27. jan. — V bolnišnici je umrla Frances Novak, roj. Krašovec, stara 40 let in doma iz Danja pri Starem trgu pri Ložu. V Ameriki je bila 30 let in tu zapuščala moža, sina in tri hčere. — Slovenski narodni dom je zadnje nedelje proslavil dvanaestletnico svojega obstoja z bogatim programom, pri katerem so nastopili trije pevski zbori, Slovenska umetniška šola, slovenski Sokol, Jugoslav Little Theater in dramsko društvo Ivan Cankar z burko "Nezakonsko dete". — Jakob Mramor je prejel žalostno vest, da mu je v Cerknici umrl oče v starosti 90 let. V Ameriki zapuščala mnogo sorodnikov.

Novi grobovi na zapadu

Denver, Colo. — Tu je umrla Ana Težak, stara 22 let, katere je podlegla operaciji na vnetem slepiču. Rojena je bila v Leadville, kjer zapuščala starše in štiri brate. — Dalje je umrl 12-letni Edvard Glivar. — Umrla je tudi Ana Fišer, stara 62 let in doma iz Severina na Hrvaškem. Tu zapuščala moža, tri sinove in omoženo hčer.

Novi grobovi na zapadu

Denver, Colo. — Tu je umrla Ana Težak, stara 22 let, katere je podlegla operaciji na vnetem slepiču. Rojena je bila v Leadville, kjer zapuščala starše in štiri brate. — Dalje je umrl 12-letni Edvard Glivar. — Umrla je tudi Ana Fišer, stara 62 let in doma iz Severina na Hrvaškem. Tu zapuščala moža, tri sinove in omoženo hčer.

Masna izselitev židov iz Nemčije

Zidovski voditelj objavi načrt

St. Louis, Mo., 27. jan. — Zidovski voditelj so objavili načrt v zvezi z izseljevanjem židov iz nacistične Nemčije.

Herbert Samuel, bivši britki vrhovni komisar v Palestini, je dejal, da bodo v prihodnjih par dneh formulirane metode glede odhoda 100.000 židov iz Nemčije. Za financiranje tega masnega izseljevanja je potrebn na vsota \$15.000.000, ki jo bodo zbrali bogati židje v Angliji in Združenih državah.

Herbert je prišel v Ameriko kot predstavnik židov v Angliji. Udeležil se bo zborovanja splošnega židovskega sveta in židovskih blaginjskih federacij. V svoji izjavi je zanikal poročila v časopisju glede financiranja masnega izseljevanja židov z nakupom nemškega blaga, ki naj bi ga židje dobili v zameno za konfiscirano imetje. Nacistični zakon, ki je bil nedavno uveljavljen, prepoveduje pošiljanje denarja iz Nemčije. Herbert je dejal, da židje niso nikdar odobrili tega načrta, ker hočejo nadaljevati z bojkotiranjem izdelkov nacistične Nemčije. Dalje je rekel, da je Hitler s svojimi ukrepi oropal polovico židovskega prebivalstva v Nemčiji življenjskih sredstev.

Se dva ubita pri
izgredih v Siriji
Beirut, Sirija, 27. jan. — Nacionalistični izgredi v Siriji proti francoskim kolonialnim oblastem so se zadnje dni ponovili v Alepu. Dve osebi sta bili ubiti, kar pomeni osem mrtvih v zadnjih šestih dneh. Policija je aretirala 250 izgrednikov in zaprla vse trgovine v mestu.

17 rudarjev zgore- lo v japonskem rovu

Tokio, 27. jan. — Sedemnajst rudarjev je mrtvih in 25 jih še pogrešajo v premogovniku blizu Fukuoke, v katerem je izbruhnil ogenj zadnje sobote. Rešitvena akcija je rešila 44 rudarjev.

Turki prijeli 25 verskih zarotnikov

Pariz, 27. jan. — Havasova časnikarska agentura javlja iz Ankare, da je turška policija tamkaj aretirala 25 oseb, ki so se udeležile "reakcionarnih verskih ceremonij in intrig proti republiku."

Delauski bazar v Milwaukeeju

Milwaukee, 27. jan. — Dne 29. januarja se bo v Mestnem avditoriju pričel velik socialistični bazar, ki bo trajal štiri dni. Pri tem bazarju sodelujejo tudi unije. Lani je stranki prinesel nad \$15.000 čistega.

FAŠISTIČNA PRO- PAGANDA DOSE- GLA KONGRES

Italijanski fašisti na de- lu proti nevtralnost- nemu zakonu

FAŠISTIČNA LOBIJA

Washington, 27. jan. — Načrt Mussolinijevih generalov med ameriški Italijani za kampanjo proti novemu nevtralnemu zakonu ni ostal samo na papirju. Ta fašistična propaganda je že dosegla kongres. Koliko uspeha bo rodila, je vprašanje.

Italijanski fašisti so pričeli pritiskati na kongres s protestnimi pismi in telegrami ter z lobisti. Veliko število protestov proti novi nevtralnosti zakonodaji prejema posebno člani odseka za zunanje zadeve.

Ko je bil kongresnik G. H. Tinkham iz Massachusettsa in član tega odseka vprašan, če so mu znane aktivnosti fašističnih lobistov, je odgovoril: "Seveda so mi. Saj sem jim povedal, naj pridejo semkaj." Dostavil je, da ti italijanski lobisti ne zastopajo toliko trgovskih kot fašističnih interesov.

Skupina 40 Italijanov pod vodstvom nekoga philadelphijskega odvetnika po imenu Fagan je obiskala senatorja Boraha in ga urgirala, naj deluje proti projektnemu zakonu. Borah je bil dolgo let predsednik senatnega odseka za zunanje zadeve, zdaj pa je aspirant za republikanskega predsedniškega kandidata.

Prominenten fašist John M. di Silvestro, ki slovi tudi kot eden vodilnih eksponentov v kampanji proti komunizmu v Ameriki, pa je v imenu dr. Zefarina Aversa, predsednika fašistične organizacije "Ameriški prijatelji Italije", izdal manifest, v katerem protestira proti vključitvi italijansko-abesinske vojne v novo nevtralnostno zakonodajo.

Ako bi Amerika odredila embargo na kakšno drugo blago ko municijo, bi se v italijansko-abesinski vojni avtomatično postavila na stran Lige narodov, pravi di Silvestro. "Nobena tajnost pa ni, da Liga eksistira kot protektor sebičnih interesov imperialističnih evropskih držav", dostavlja on. Valed tega ji fašistična Italija menda še ni dala slovo, ampak so njeni sebični interesi prišli le nekoliko v konflikt z interesom drugih evropskih imperialistov, v glavnem z angleškimi. Di Silvestro svari tudi pred embargom na olje.

Milwaukee, 27. jan. — Dne 29. januarja se bo v Mestnem avditoriju pričel velik socialistični bazar, ki bo trajal štiri dni. Pri tem bazarju sodelujejo tudi unije. Lani je stranki prinesel nad \$15.000 čistega.

Smith vidi vse rde- če pri Rooseveltu

"New Deal je ukradena socialistična plat- forma!"

Washington, D. C., 27. jan. — Alfred E. Smith, demokratski kandidat za predsednika leta 1928 in znani katoliški kapitalist, je bil glavni govornik na banketu Ameriške lige za svobodo (American Liberty League) zadnje sobote zvečer. V svojem govoru, ki je bil tudi razširjen po radiu, je Smith rekel, da je predsednik Roosevelt — katerega ni imenoval — zavrgel demokratsko platformo iz leta 1932 in si prisvojil socialistično platformo za izvajanje svojega New Deal!

Smith je zahteval, da se vlada vrne nazaj k demokratskim principom ustave in obrne hrbet "smrdčemu in brezbožnemu o-zračju Moskve". Smith je mešal v svojem govoru verske termine in simbole rekoč, da je že čas, da se Roosevelt "vrne v hišo svojega očeta v vlogi izgubljenega sina". Hvalil je Boga, ki je dal Združenim državam takšno vrhovno sodišče, katero zdaj meče New Deal skozi okno!

Zbrana družba na banketu — večina velebankirji, municipalni magnati in ostali največji izkoriščevalci Amerike — je Smithu divje aplaudirala. Smithov govor je najboljši dokaz, da je Smith korenito prelomil z Rooseveltom in danes se nahaja v taboru največjih ameriških burboncev.

Krvava bitka v cer- kvi v Jugoslaviji

Kmet zaklan pred ol- tarjem

Split (Dalmacija), Jugoslavi-ja, 27. jan. — Kmetje so se pograbili z noži večeraj med mašo v vaški cerkvi v Srijanu. Eden kmet je bil zaboden do smrti pred oltarjem in 50 drugih je bilo bolj ali manj ranjenih.

Zupnik je pobegnil iz cerkve in poklical žandarje. Ko se je vrnil z žandarji, je bila krvava bitka v cerkvi na vlaku. Večje število oseb je bilo aretiranih. Politični prepri je povzročil bitko.

Zahtevajo pre- iskavo glede ob- streljenega jetnika

Birmingham, Ala., 27. jan. — Alabamske avtoritete so prejele stotine protestov or organizacij in posameznikov, v katerih zahtevajo temeljito preiskavo glede spopada med šerifskim deputetjem in zamorecem Powellom, obtoženim posilstva. Protest je poslal tudi Arthur Mitchell iz Illinoisa, edini zamorski kongresnik. Powell je bil težko obstreljen v spopadu, dočim je deputij Edgar Blalock dobil veliko rano na vratu. V telegramih, ki jih je prejel go-verner Bibb Graves, zahtevajo odločno akcijo proti sodniku Callahanu, ki je predsedoval zadnji obravnavi, na kateri je bil zamorec Heywood Patterson obsojen na 75 let zapora.

Liberalci zma- gali v Grčiji

Atene, 27. jan. — Vengejisti (liberalci) so zmagali pri o-mearjanjih volitev in s tem omogočili povratek bivšemu premierju Venizelosu. Maršal Kondilis in njegovi kandidati so doživeli poraz. Liberalci so osvojili platformo, ki je naglašala, da bodo tolerirali monarhijo kralja Jurija. Volitve so bile mirne. V novem parlamentu bodo imeli liberalci 135 sedelov, stranki Kondilis in bivšega premierja Tsaldarisa 125, komunisti 14, republikanci 8, neodvisni 9 in stranka generala Metaxasa 9.

VOJNI DOBIČKAR- JI DAVIJO SENAT- NO PREISKAVO

Obramba "Wilsonove- ga spomina" je ka- moflaža

MORGANU PRIŠLI NA POMOC

Washington, 27. jan. — Vojni profiterji in njih zastopniki v senatu so se končno le opogumili in stopili na prste Nyejevemu odseku, ki že dve leti dreza v srčeno gnezdo in razgalja municijske kralje in druge vojne profiterje. Na prste so mu stopili, ko se je do-taknil glavne točke in skušal formalno in avtentično ugotovi-ti iz peobjavljenih vladnih do-kumentov, zakaj je šla Amerika v svetovno vojno na strani zaveznikov.

Ta dejstva so bila sicer že prej znana, namreč da Amerika ni šla v vojno zgolj ali pa v prvi vrsti iz ljubezni do demokracije in da se napravi konec vojni enkrat za vselej, marveč za protektiranje svojih komercialnih interesov, vključevati velika posojila zaveznikom. Ameriški socialisti so to že takrat ob napovedi vojne trdili in so bili valed tega persekutirani.

Pozneje je to odprto priznal tudi Wilson sam v svojem govoru v St. Louisu, ko je agitiral za ameriško sankcioniranje versajske pogodbe. Se jaaneje je bilo to razvidno naslednja leta iz velikega števila knjig in člankov, ki so se počeli s tem vprašanjem. Tudi ni bila nobena skrivnost, da je vojna prinesla ameriškim kapitalistom milijarde profitov in ustvarila tisoče novih milijonarjev. Prav tako je lahko vsakemu znano, da je Amerika izgubila v "v vojni za demokracijo" dobras del demokracije.

Ampak, ko je Nyejev odsek pozval predse Morgana in njegove partnerje, da formalno in pred vsem svetom ugotovi njih vlogo v pritegnitvi Amerike v vojno na strani zaveznikov, in ko je ta odsek objavil tajne dokumente, da Wilson in njegov državni tajnik Lansing nista bila nepoučena o tajnih zavezniških pogodbah za izklopitev vojne plena, predno je Amerika napovedala vojno — tedaj pa se je oglasil Morganov senator Glass iz Virginije in z njim vred še več drugih gardistov Wall streeta ter pričeli vitrolično napadati Nyejev odsek, češ, da blati — Wilsonov spomin.

To je bila seveda le kamoflaža ali preteveza. Senator Glass je bil sicer dober Wilsonov prijatelj, toda njegova obramba "Wilsonovega spomina", pri čemur so mi pridno sekundirali drugi reakcionarni senatorji, je bila predvsem obramba in ščitenje Morgana in drugih veleprofitarjev pred ne-ljubo publiciteto. In v tem so zaenkrat tudi uspeli. Časopisje ni več pisalo o Morganu, marveč je bil v defenzivi Nyejev odsek. Namesto vojnih profiterjev in državnikov, ki so pod krinko visokih gesel porinili Ameriko v svetovno vojno, je v tej dramatični senat Nye postal skratelček.

Ta poteza je bila nujno potrebna, da se pred neljubo publiciteto obvarujejo poleg Morgana tudi jeklarski baroni in nekateri drugi veleognatni, kateri ima Nyejev odsek na hlati kot zadnje priče, in da se prepreči nadaljnje aropriacije temu odseku.

In kakor zdi izgleda, bo ta senatna preiskava zadavljena tik pred zaključkom, pri zadnjem in najvažnejšem poglavju (Dolje na 2. strani.)

Voditelji organizacij ameriških veteranov na konferenci s senatorji, na kateri so razpravljali o zakonskem načrtu glede izplačevanja bonusa bivšim vojakom.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: za Zdravstveno dravstvo (Ivan Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cincin \$7.50 na leto, \$2.75 na pol leta; za inkomatno \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Člani glaslo ne dobivajo. Nakupni dopolnili in naročniki glaslo ne dobivajo. Nakupni dopolnili in naročniki glaslo ne dobivajo. Nakupni dopolnili in naročniki glaslo ne dobivajo.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vas, kar ima slika s fotom:

PROSVETA

3657-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

135

Deton v oklepaju, na primer (Jan. 31, 1936) poleg valenja kmeta na naslovu pomeni, da vam je s tem detonom potekalo na roko. Poročilo je prebrano, da se vam list ne uvrsti.

Tisoč delavcev mrtvih!

Kapitalistična požrešnost v West Virginiji je požrla tisoč delavcev. Dva tisoč drugih delavcev je obsojenih na gotovo smrt. Tri tisoč delavcev je bilo zastrupljenih na pljučih v zadnjih treh letih pri kopanju predora skozi skalnati hrib. Tako se glasi obtožnica, katero zdaj rešujejo v kongresni zbornici v Washingtonu.

Nič novega... Za kapitalistično požrešnost v Ameriki je to stara povest. Zgodovina ne bo nikdar rekorderjala in bodočnost ne bo nikdar vedela, koliko tisoč delavcev, koliko milijonov delavcev v Ameriki je direktno ali indirektno darovalo svoja življenja za privatni profit. Le tu pa tam bo nekaj malega zapisane. In med temi "malenkostmi" bo tragedija v Gauley Bridgeju, W. Va., kjer je mogla elektrarska družba Union Carbon & Carbide Company izvrtala predor skozi hrib za umetno vodno strugo in v tem predoru je družba uničila pljuča tri tisoč delavcem, ki so bili primorani vdihavati silnični prah (silika je steklu podoben kamen).

Pri zaslišanju pred delavskim pododsekom nižje kongresne zbornice so pričeli izpovedovati: "Z namenom, da kontraktna družba prihrani nekaj tisočakov, jo oskrbeli delavcev z maskami zopet strupeni silnični prah in ni dala škropiti z vodo delovnih prostorov, da bi bila preprečena dviganje silničnega prahu... Posledica te zanikarnosti je bila, da so delavci delali v oblakih gostega prahu in ta strupeni silnični prah jim je razjedal pljuča... Okrog tisoč delavcev je že umrlo, dva tisoč drugih se pa bori s smrtno..."

To je vsa povest. Ameriški kapitalistični tisk, ki je gladen senzacij — baš zadnje dni je objavil cele strani o smrti angleškega kralja! — ne vidi v tem strašnem dogodku nobene senzacije. Toliko, da ga je omenil. To ni važno! Tri tisoč delavcev je zastrupljenih v predoru in to ni važno!

Kontraktna družba bo morda primorana, da izplača nekaj odškodnine za mrtve delavce — in s tem bo masni umor poravnal za kapitalistično družbo.

Za ameriške delavce pa ne bo poravnal. Ameriški delavci pišejo že desetletja svoj račun, svoj krvavi račun. Knjiga računov je že debela — in čim bolj bo debela in težka, tem bolj bo zagrmelo, ko bo končni obračun predložen.

Ameriški hlapci

Angleški hlapci v Angliji so vsekakor bili zadnje dni težko razboljeni, ker nimajo na razpolago toliko kolon svojega tiska, da bi bili mogli dati svojemu mrtvemu kralju toliko udanostne publicitete kotlikor je je kralj dobil v tisku ameriških hlapcev. Prosimo, ne v Kanadi, ki je samo še po imenu del Velike Britanije, temveč v svobodnih Združenih državah, katere se bahajo, da so dale slovo angleški kroni že pred 160 leti!

Ko je človek videl dan za dnevom debele naslove, cele strani čtiva in kupe slik glede dveh angleških kraljev — starega, ki je umrl in novega, ki je nastopil — ko je videl vse te neslanosti in emeračnosti, vse te otročje slavo-speve in iz muzejev privlečene ter oživiljene srednjeveške pompoznosti, vse to babjo skrb glede novega kralja, ki je še samec — kdaj in s kom se bo oženil? — se je moral prijeti za glavo in se vprašati: Ali smo republika ali smo še vedno angleška monarhija? Kaj smo, kdo smo in kje smo?

To pa še ni vse, da ameriški hlapčevski tisk na glavo pade in tekmuje z angleškimi hlapci v poklenih. Ne, to ni vse. Zgodilo se je tudi to, da je Amerika oficijelno padla na glavo. Ameriški kongres, ki se že tri leta baha, da je demokratiški, da pripada napredni, "newdealski" demokraciji, ta kongres je tudi padel na glavo!

Kongres je v znak sožalja zaključil zasedanje in izrekel simpatije Angležem ob smrti "ljubljenega" vladarja! To je bilo seveda ustavno! Ameriška ustava kajpada nalaga (Dajte v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Stavbinsko društvo

North Chicago, Ill. — Leto 1935 je že med staro šaro kakor tudi veliko navedenih resolucij. Jaz nisem naredil nobene resolucije, ker vem, da bi jo gotovo prelomil kakor veliko drugih, ampak napravil sem samo namen, da bom skušal agitirati, kjerkoli mi bo priložnost dana, da vsi oni, ki niso še delničarji North Shore Building & Loan Association, se gotovo vpišejo v tem letu.

Vrednost stavbinskega in posojilnega društva mi ni treba opozoriti, ker to je bilo že večkrat pojasnjeno. Kateremu pa ni še jasno, kakšne koristi nudi posojilno društvo, naj se obrne na katerega delničarjev ali pa uradnika, kjer bo dobil gotovo zadovoljno pojasnilo.

Stavbinsko in posojilno društvo priporočam v prvi vrsti mladini. Da priporočam to podjetje mladini, je vzrok ta, ker smatram, da bo postalo v bodoče to podjetje najbolj koristno delavskemu razredu, radi tega bi moral biti vsak mladenič in mladenka delničar stavbinskega in posojilnega društva. Ni pravilno, da se pozna to društvo samo tedaj, kadar kateri rabi pomoč od njega. Naj bo na kratko povedano, da je treba najprej sejeti, potem šele bo žetev. Vsem onim, ki želijo pristopiti v naše stavbinsko in posojilno društvo, se nudi ugodno priložnost v soboto, oziroma 1. feb., ko bo društvo izdalo novo ali 60. serijo delnic. Naša North Shore Building & Loan Association ima tudi več hiš za prodati pod jako ugodnimi pogoji, kakor tudi denar za posoditi. Kdor želi hišo kupiti ali si denar izposoditi, naj se obrne na urad North Shore Building & Loan Association, 1034 Park Ave., ali 1118 Wadsworth Ave., North Chicago, Ill.

John Zalar, predsednik.

Z urada SND

Milwaukee. — Pretekli petek večer (17. januarja) se je vrnila letna seja organizacije Slov. dom. Sneženi vihar, ki je pričel razsajati prav ta večer, je pridržal marsikatero delničarja doma. Vendar se je zbralo na tej seji dovolj delničarjev, da so reprezentirali nadpolovično večino delnic in seja je bila pravomočna, kot zahteva postava. Zastopanih je bilo po svojih zastopnikih tudi 19. raznih društev, ki pa po večini niso prinesli nobenih posebnih priporočil od svojih društev. Prišli so, da zopet slišijo, kaj so delali delničarji skozi preteklo leto in kaj imajo v načrtu za bodočnost. Na vsaki letni seji dajo delničarji in zastopniki teh društev direktorjem nalogo, da delajo tako, kakor vidijo, da je najboljša, da pridemo čimprej do Doma.

Finančno poročilo na tej seji ni bilo baš veliko, vendar smo napredovali toliko, da se je plačal davek od zemljišča za leto 1934 in tudi že za leto 1935, z malim ostankom.

V letih 1928, 1929 in 1930 so se slišala na letnih sejah razveljavljena poročila, kako je šla organizacija navzgor in kako smo se bližali cilju. Zdaj pa že pet let poslušamo eno in isto pesem o slabih časih in smo vedno na eni točki. Zanimanje in navdušenje radi tega pojema tako med delničarji kot med direktorji in onimi, ki so od prvega začetka te organizacije vedno trdno stali za idejo, za njo delali in se žrtvovali do skrajnosti.

Misliti na to, da bi se zdaj postopili z zidavo Doma na našem zemljišču, kakršnega smo imeli prvotno v načrtu, se pravi iti v tako velik dolg, ki bi upravljal še to, kar smo si z velikim trudom skozi dolga leta priborili in bi tako za vedno pokerali idejo slov. doma v Milwaukeeju.

Treba je torej ubrati drugo pot, ki bo samo bližnica do pravega Doma. V tem dolgem čakajo postaja vsakdo brezbrizen, len in malodušen.

Kaj je torej storiti? Kupili bomo dvorano South Side Turn, ki bo nam nekaj časa služila, nosila vsaj nekaj dohodkov in bomo v njej naprej razvijali nadaljnjo akcijo, agitirali, vodili kampanje itd. In, če se med tem razmere izboljšajo, prenovimo te prostora.

re, da bodo odgovarjali našim potrebam, ali pa jih poderemo in postavimo novo dvorano na tem prostoru ali na zemljišču, katerega pa moramo na vsak način obdržati, ker plačano je in bo nosilo v najemninah za davek tako dolgo, da bo čas zrel za večje podvzete.

Tako približno smo slišali priporočilo predsednika org. Slov. dom na glavni seji. S tem priporočilom se strinja velika večina direktorjev, kakor tudi delničarji, ki so prišli na sejo. Zato so dali direktorjem nalogo, ako uvidijo tako pot, da se bo prišlo do potrebnih sredstev za izvedbo tega, naj to storijo. Naznanilo pa naj v javnosti o tem, da vsi delničarji vedo in o tem primišljeujejo. Končno naj se skliče posebna seja delničarjev, predno se zaključi kupčija.

Tukaj je torej stvar, ki je vredna, da se o njej dobro premisli. Kakor pri vsaki stvari, tako vem, da se tudi v tem ne bodo vsi strinjali. Vendar pa, kdor zasleduje z nepristranskega stališča vse delo, okolščine in težave, ali kdor se je že sam udeleževal nesebično pri ideji za Slovenski dom, gotovo ne bo ugovarjal in bo končno prišel do zaključka, da je to zdaj najboljša pot do našega cilja, ki jo že toliko let negujemo. Če smo enkrat lastniki dvorane S. S. Turn in sedanjega zemljišča, je to najboljša pot za skupno akcijo, v kateri bomo dosegli vse ostalo.

Toliko za danes v vednost in premislek vsem, prihodnjš pa še več o tem.

Za org. Slovenski dom,

Frank Lustik, predsednik.

Jos. Matoh, tajnik,

C. Muskatcev, blagajnik.

Letna seja SND

Detroit. — Dne 12. januarja smo imeli letno sejo SND. Ker pa smo imeli preveč stvari na dnevnem redu in premalo časa, se bo seja nadaljevala 1. februarja zvečer v domovih prostorih na 17149 John R.

Ker sedanja pravila več ne odgovarjajo, je bil direktorji poveril tri člane, da sestavijo nov ostanek in ga predložijo letni delničarji seji. V tem odseku so bili Jack Garup, Matt Urbas in podpisani. Odsek je prinesel provizorična pravila pred letno sejo, ki je o njih razpravljala od točke do točke. Nekateri so bile sprejete kot predložene, druge pa amandirane. Ker pa tega dela nismo mogli skkončati, je bilo zaključeno, da se prihodnja seja vrši 1. februarja zvečer v domovih prostorih.

Na zadnji seji je bil izvoljen sledeči direktorji za tekoče leto: Anton Jurca, predsednik, podpredsednika Frances Garup, tajnik Joe Furbas, blagajnik Jack Garup, zapisnikar Matt Urbas; nadzorniki: Frank Hostnik (predsednik), Leo Junka in Valentin Maisel; gospodarski odbor: Joe Zrimec, Ray Travnik, Frank Paulić, Leo Junka, Jack Garup. Ta odbor si je nadel nalogo, da bomo v tem letu dosegli čim večji uspeh tako v gospodarstvu kot v članstvu. Upajmo, da se to uresniči.

Ako pomislimo, da ima organizacija SND nad tristo delničarjev, in ako bi vsak delničar po-

misli, da vsaki cent in vsako delo za ali pri SND je tudi v njegovo korist, tedaj bi lahko dosegli velike uspehe. Ni dovolj, da se politično organiziramo, marveč potrebujemo tudi gospodarske organizacije. Če si ena sama oseba lahko postavi domačijo, ni nobenega vzroka, zakaj bi tega ne moglo doseči tristo ali štiristo organiziranih ljudi. Torej člani in članice in ostali, od vas je odvisen ves napredek! APELLAM na vas, da pomagate v vseh ozirih in z vsemi sredstvi pri SND. Vaše dobro delo vam bo v lastno korist in ponos. Ožebnosti naj med nami izginejo in med nami naj vlada harmonija. Tudi razdirači in podirači bodo enkrat spoznali svoje zmote. Zavedajmo se tudi, da bo mogel novi direktorji uspešno voditi svoje delo le z vašo kooperacijo. Uspeh nam je zagotovljen le, če vsak naredi svojo dolžnost.

Anton Jurca, pridsednik SND.

Novice iz San Francisc

San Francisco, Cal. — Po dolgem času se zopet oglašam s parovicami. Nedavno sem prejela nekaj pism iz severne Minnesote od mojih prijateljev. Iz serca sem jim hvaležna, da se me sem in tja še vedno spominjajo. Čas hitro poteka. Tako je tudi meni prav danes poteklo 16 let, odkar sem se poslovala od Minnesote in se s svojo družino naselila v tem mestu. Zelo sem zadovoljna, ker tukaj ne trpimo nobene zime.

Ko to pišem, je komaj 20 dni v novem letu in kruta smrt, ki ne prizanaša nikomur, je vzela že tri iz naše slovenske naselbine. Prva žitev je bil John Guštin, ki je bil civilni pokopan na 2. januarja. Rojen je bil v Gorenji Lokvi pri Metliki. Za njim je šla Kristina Svetič v najlepši ženski dobi. Umrila je po dolgi bolezni in zapustila moža in sina. Ona je bila zelo priljubljena med nami. Rojena je bila v dragoški fari pri Črnomlju. Tretja žitev je bil naš stari naselbinec Jakob Skala, doma iz vasi Kal pri Semiču. 15. januarja se je udeležil še društvene seje, ob prihodu domov pa se je mrtav zgrudil na tla. Vsaka pomoč je bila zaman. Pokopan je bil cerkveno in ob veliki udeležbi društvenega članstva. Blag mu spomin.

Pa pustimo slabe novice. Naj omenim, da z mostom, ki bo vezal San Francisco z Oaklandom, zelo hitro napredujejo. Kot poročajo tukajšnji listi, bo do prihodnje jeseni, v novemburu že izgotovljen za avtni promet. Če katerega zanima, lahko pride pogledat.

Agnes Markovich, 304.

Slab začetek

Detroit. — Za mojo družino se je leto 1935 slabo končalo in novo leto morda še slabše pričelo. Dne 30. septembra zjutraj je dr. Keys iz Keys Hospitala v Dearbornu peljal moje hčerko domov, ko se je vračala z dela. Uposlana je bila kot plesalka v nekem lokalnem nekakem na polovici poto med Detroitom in Toledom. V Highland Parku pa se je zdravnikov avtomobil zaletel v stebler varnostne cone na Woodward ave. in v California. K sreči ni prišlo do težjih poškodb — razen enih oči, bunk na nosu in več omajanih zob ni bilo nič nevarnega.

Tako dva dni potem pa je

Joseph Stalin (levo) in K. E. Vorosilov, vrhovni poveljnik sovjetske rdeče armade.

Kakšne bolezni razsajajo v Abesiniji

Vedno bolj se množe vesti o silnih telesnih in ovirah italijanskega pohoda v Abesiniji. Parniki vozijo nazaj v Italijo mnogo več bolnih, nego ranjenih vojakov. To je v zvezi z veliko razliko med abesinskim in evropskim podnebjem in z zdravstvenimi razmerami. Jjim bo tudi dobro organizirana evropska sanitetna služba težko kos. Prof. Claus Schilling piše v "Medizinische Klinik", s katero bolezni mora računati zdravnik v Abesiniji.

Na prvem mestu je malarija, ki je v nižjih ležečih krajih močno razširjena. Toda ta lezen je tam sezonska po razdobjih suše in dežja. V suši malarija ne grozi, čim se prične deževna doba, se razmnoži po raznašajočih komarjih in štiri tedne po začetku deževne dobe že razsaja epidemija malarije. V deževni dobi, ki se bo kmalu pričela, grozi torej italijanski vojski nov sovražnik. Enako pa grozi malariji tudi Abesincem, ki so doma iz krajev nad 1.300 m nad morjem. Ti so namreč mnogo bolj dostopni okuženju, nego prebivalci krajev, kjer razsaja malarija. Dokaz, da malarija ne razsaja med prebivalci nižje ležečih krajev, je neznačajna poraba kinina pri lečenju. Italijanska zdravniška ekspedicija, ki je proučevala leto 1930 severni Abesiniji zdravstvene pogoje za pobijanje Evropecev, najbrž že za sedanjih pogojev je porabila za 8.000 do 10.000 ljudi samo 0.000 tablet kinina po 0.2 gr.

Po izkušnjah iz Italije bi potrebovali enako število na malariji obolelih belokotnih 3.000.000 tablet kinina. Zanimivo je, da malarija razširjena v Addis Abebi, čeprav tam neugodni pogoji za komarja anophela, ki to mesto leži nad 2.500 m visoko. Izmed lezlih, znanih tudi pri nas, je v višje ležečih krajih Abesinije močno razširjena tuberkuloza vseh vrst. Čeprav pripekaajoč solnce uničuje bacile, se tuberkuloza močno širi, ki živijo ljudstvo tesno skupaj po kočah. Pač pa v tropičnih in subtropičnih krajih pljučne tuberkuloze razmeroma redka. V višje ležečih krajih Abesinije sta močno razširjena fus abdominalis in slabokrvnost. Poleg tega pa tropične bolezni hudo izčrpajo ljudi.

Velika je umrljivost otrok. Nevarnost ne ležljivih bolezni je tem večja, ker so med Abesinci silno razširjene uši. V goratih krajih, poleg nalezljivih bolezni pogosto tudi vročino in hladnimi nočmi. Močno so razširjene tudi spolne bolezni, pač pa v Abesiniji poznajo vnetja slepiča. Najtežja ovira v tiranju bolezni je brezbriznost domačinov, njihovo nezaupanje do zdravniške vede. Bolniki se upirajo lečenju in s tem je tudi dana, kakaj se pojavljajo nalezljive bolezni celo tam, kjer jih sicer ni bilo.

Tropski pragozd

Znani učenjak prof. dr. Gusinde, ki raziskuje pred vsem afriške pigmeje, opisuje v svoji knjigi med drugim tropski pragozd v Belškem Kongu.

Drevesa v tem pragozdu so sami visoki 100 metrov, ki stoje tako blizu drug pri drugem, da se jim mogoče krošnje visoko v zraku prepletajo, tako da ne propuščajo sončnih žarkov. V gozdu je tedaj zelo mračno, samo ob redkih širokih potokih ter na redkih jasah sonce tla. Tudi pigmeji, ki živijo stalno v tem gozdovju, skoraj ne vedo, kaj je sonce.

Pod drevjem ni grmovja in nižjega rastlinskega sveta kakor pri nas. Tla so na debelo pokrita s gnojnim listjem, iz katerega gleda le na tam kakšna rastlina. Na razdaljo 20 m ne vidiš v tem gozdu nikamor več. Skoro ni dneva, da bi v njem ne deževalo, oblaki zberejo s presenetljivo hitrostjo, prav tako hitro minejo strahovitosti, vseljivemu potopu podobne nevihte. Gosta listnata streha pragozda propuščja sicer padavine, ne da jim pa, da bi kmalu izpuhtele, gobasta tla jih prav tako zadržujejo, da se ne morejo nikamor pošteno odteči.

V gozdu je tedaj silno vlažno, in tudi na krošnjah dreves je stalno z vodno paro prepojena zračna plast, tako da gledalec niti ne mestih, kjer je listnata streha odprta, ne vidi sinjine neba, jasne sonca, meseca ali zvezd. Gozd se od mokrote dobesedno cedi in ta mokrota uniči v najkrajšem času vsako stvar. Vsako noč se dvigne zračna vlaga do skrajne meje nasičenosti. Zračna temperatura se spreminja s presenetljivo pravilnostjo. Ponovi se de tudi do 19 stopinj Celzija, čež dan ne naraste nikoli nad 34 stopinj. Ker je zrak tako prepojen z mokroto, ti je v drugi polovici dneva vedno hladno.

(Dajte iz prve kolone.)

kongresu, da mora izkazovati čast umrlim narhom Velike Britanije!

Zdi se, da je vse to početje "najboljši" Američanov docela v skladu z ekonomsko politično in kulturno konfuzijo, katere delo Ameriko in deloma ves svet za goščane njih šest let. V tej konfuziji je "najboljši" in "najmodrejši" ljudje obnašajo kakor da in kakor prisiljeni-ter počenja reči, kar jih ne bi počenjali v normalnih razmerah.

Na ta način je treba gledati in razumeti rosti današnjega časa.

F. A. Roedel (zgoraj) in Ver-gil Bellini (spodaj), špiona v službi indusirjskega podjetja v Hartfordu, Conn.

zbolela. Ko je šla k zdravniku, je takoj odredil, da mora v bolnišnico. Dne 15. januarja je bila operirana na slepiču in je zdaj na poti okrevanja.

Sedaj vidim, kako dobro je, ako je človek zavarovan tudi za bolniško podporo, ker res ni noben človek toliko zdrav, da bi lahko rekel, da njemu ni treba podpore. Jaz sem mislila, da ima moja hči še dovolj časa, da se zavaruje za bolniško podporo. Bila je namreč vedno zdrava; v srednji šoli je bila spoznana kot najzdravejša deklica. Zdaj je stara 19 let. Imeli smo torej dovolj časa jo zavarovati tudi za podporo. To bi bilo zdaj prav prišlo, ker bi jednota pomagala kriti stroške za operacijo in drugo zdravniško oskrbo. Človek res ni ne prihrani, če varčuje pri tem, da se skuša izogniti plačevanju višjega assessmeta.

Društvo Young Americans SNPJ, katerega je ona članica, se lepo zahvalim za poslano evetlice in za obiske v bolnišnici, kjer se še vedno nahaja. Prav tako hvala tudi drugim.

Omenim naj, da je v isti bolnišnici ko moja hči, mrs. Joseph Hočvar, članica društva 121 SNPJ. Ona je tam že tri tedne, ko to pišem. V bolnišnici Highland Park Funeral se nahaja še ena članica društva Young Americans, namreč Paulina Travnik, ki je bila tudi operirana na slepiču. V St. Mary Hospitalu pa se nahaja še dva dva tedna soproga Paula Očepeka, o kateri pa ne vem, če je članica jednote ali ne. Vsem skupaj želim, da kmalu ozdravijo. Ne vem, ali je sedaj sezona ali epidemija, da je toliko ljudi bolnih, in to večinoma na slepiču.

Sedaj imam zopet nabranega nekaj denarja za Tom Mooneyjev obrambni fond. Darovalji so sledeči: Peter Benedict en dolar. Frank Zabkar 75c; po 25c so dali: Joe Butala, Joe Grum, Louis Urbančić, Andy Sluga, Geo. Werhole, Tom Kašič po 10c. Skupaj \$3.10. Denar bom v par dneh odposlala, vsem darovalcem pa se lepo zahvaljujem v imenu prizadetega. Je res lepo, ker nekateri tako radi darujejo. Se vprašat jih ni treba, pa so mi dali še drugič. So pa tudi drugi, ki se izgovarjajo, češ, jaz sem dal že stokrat. Prej bi verjela, da taki niso v ta namen ali centa dali. Torej še enkrat lepa hvala vsem.

Katie Krainz.

Vabilo na protestni shod

Pittsburgh, Pa. — V nedeljo, 2. feb. ob dveh popoldne, se bo v Slovenskem narodnem domu, 57. in Buttler sts., vršil protestni shod proti terorju v Jugoslaviji. Govorili bodo: Ivo Kresić, uradnik Hrvatskega lista Danice, Mark Klun, predsednik SND, Josip Rajnović od srbskega lista Slobodna Reč, dr. H. R. Valinski, tajnik Lige proti vojni in fašizmu. Predsedoval bo Petar Muselin, glavni odbornik HBZ.

Na ta protestni shod proti terorju v Jugoslaviji so vabljeni vsi Jugoslavoani.

Odbor.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

NEKAJ ŠTEVILK O ZAPOS- TAVLJANJU SLOVENIJE

Ljubljana.

Zanimive številke je objavil ljubljanski "Trgovski list," številke, ki so vzete iz držav. poročila ter so torej zanesljive. Gre za podatke o javnih delih v Jugoslaviji. Številke nam razložijo, da je Slovenija res zapostavljena, morda še huje, kakor je bila nekoč, ko je spadala še pod Avstrijo. Saj nima Slovenija nobene velike zgradbe, nobene železnice, nobene pomembne ustanove, da bi bila ustanovljena za časa Jugoslavije, da denar, ki bi ga nakazal Beograd, Res smo z Jugoslavijo dobili Slovenci svojo univerzo, a je zato menda, da se vsako leto rešemo, da nam jo vzamejo ali ukradli. In še nekaj smo dobili: električni most na Zidanem mostu, ki pa ga ne bi dobili, če ne bi bil vojaško potreben, in pa nekaj milijonov za regulacijo ljubljanske, za katero pa pripelje mnogo Slovenija sama. Če je Ljubljana razširila, če imamo v Ljubljani mnogo novih stavb, med njimi nekaj velikih, potem je vse to zgrajeno z donacijam denarjem in večina je privatna last ali last kakšnih lovenskih zavodov.

Kakšna je ljubljanska bolnišnica, smo pisali obširno in doaznati s številkami, kako potrebna je razširitev bolnišnice, ni ne zmore več svojega dela. Pisali smo o tem, da je ljubljanska univerza edina univerza v Evropi, ki nima svojega lastnega poslopja za centralno znanstveno knjižnico, ki se mora stikati v pritičljivo poljske gnezde, in katere velika množina knjig leži natrpanih v kletnih prostorih. Opisovali smo, kako je univerzitetni oddelki gnetajo premajhne nekdajne dvorane. In pisali smo, kako so vse rošnje in zahteve, vse akcije do dosegi najnujnejših stvari, a man in kako Beograd vedno olajši.

To je eno.

Drugo pa je dejstvo, da je Slovenija najbolj redna plačnica davkov. Ljubljanska finančna direkcija najtlačneje pošilja davke v Beograd in ima sorazmerno najmanj zaostankov. Če bi primerjali številke davčnih zastankov v Sloveniji z zaostanki v Srbiji ali Bosni ali na Hraskem, bi videli, kako so Slovenci kljub vsem težavam najbolj pridni davkoplačevalci.

Ti dve dejstvi naj konfrontiramo še s tretjim: neprestano se industrija v Sloveniji (ki pa veliki meri ni v slovenskih rokah) deležna napadov iz Beograda. Spominimo se kar na leto 1934, ko je Slovenija s slovenskimi rudniki zadela mesece. Vlada je sklenila kupovati premost za železnice predvsem v srbskih in bosanskih rudnikih, zmanjšati pa dovoze iz slovenskih rudnikov. S tem se brezposelnost rudarjev v Sloveniji veča od meseca do meseca in znova grozi, da bo treba iz Slovenije rudnike zapreti.

Beograd pozna Slovenijo kot dobro davkoplačevalko, in zato jo stalno zapostavlja. V "Trgovskem listu" beremo zdaj natančne številke o tem, kako so bili krediti za javna dela, kjer je treba zaposliti brezposelne, razdeljeni posameznim banovinom. Naj sledijo te številke:

Od 1938 milijonov, ki jih je izdala država za nove železnice, je dobila Slovenija 90 milijonov ali 4,64%. Od 2451 milijonov, ki jih je izdala država za ceste, mostove in poslopja, je dobila Slovenija 69 milijonov ali 2,81%. Od 55 milijonov, ki so bili izdani za javna dela iz državnega sklada, je dobila Slovenija 2,7 milijona, torej nekaj manj kot 5%. Od 1157 milijonov, ki so namenjeni za javna dela po zadnji uredbi, pa je določenih za Slovenijo 69 milijonov, torej nekaj manj kakor 6%!

Povprečno smo dobili torej od vseh teh milijonov, ki so določeni za javna dela in torej kot podpora brezposelnim, ki naj se jih zaposli pri teh delih, povprečno 3 do 4%. Prejemati iz Slovenije davke v najlepšem re-

du, uničevati industrijo v Sloveniji ter s tem večati brezposelnost, nazadnje pa deliti take milošine za javna dela v Sloveniji — to je pač vse skladno med sabo, vse to je delano po enakem kopitu.

V Beogradu so v l. 1935 otvorili nov most čez Savo od Beograda v Zemun, stal je 90 milijonov. Takoj nato so otvorili veliki most čez Donavo, ki spaja Beograd s Pančevim. Ta je stal 474 milijonov! Za ureditev beograjskega pristanišča pa je določenih še 110 milijonov! Pisec tega članka v "Trg. listu" pravi nazadnje še, da daje Slovenija državi na leto 200 do 300 milijonov več, kakor pa prejema od nje.

To so številke, ki jasno govorijo o zapostavljanju Slovenije. Menda je delež Slovenije, da je zmerom zapostavljana, da zmerom daje vsakokratnim gospodarjem kar največ more, a prejema kaj malo. Seveda pa smo krivi vsega tega postopanja Slovenci v precejšnji meri tudi sami.

Melikova "Slovenija" izšla. — Lani smo napovedali, da bo Slovenska matica v Ljubljani izdala prvo monografijo o slovenski zemlji izpod peresa univ. profesorja dr. Antona Melika pod naslovom "Slovenija". Ker so se nekateri interesenti v Ameriki obračali tudi na Prosveto glede te knjige, naj sporočimo, da je z nad enoletno zamudo izšel zdaj prvi zvezek imenovanega dela.

Ta prvi zvezek, ki je izšel sredi januarja, obsega 402 strani, 120 slik, risb in diagramov ter tri geografske karte, ki so priložene knjigi. Tiskana je knjiga na fin, inozemski papir. Stanje broširana 120 Din, vezana 134 Din. Čez nekaj mesecev bo izšel drugi zvezek, ki bo obsegal okrog 370 strani s 100 slikami in petimi geografskimi kartami. Ta dva zvezka bosta tvorila splošni opis slovenske zemlje in je prva tovrstna knjiga pri nas. Ker je izšla kot izredna publikacija Slov. matic, je izšla knjiga v omejeni nakladi ter bo brez nekaj let gotovo že redkost. Naslov Slovenske matic: Ljubljana, Kongresni trg 7.

KAKO SE GODI BOLNIKU V LJUBLJANSKI JAVNI BOLNIŠNICI

Poročali smo pred kratkim, kakšne so razmere v ljubljanski javni bolnišnici, in osrednjem zdravstvenem zavodu Slovenije. Navajali smo številke, kako je število bolnikov, sprejetih v ljubljansko bolnišnico, narasčalo vsa leta po vojni. Ob zgraditvi bolnišnice je bilo prvo leto sprejetih nekaj nad 5400 bolnikov, leta 1934 pa 25.000 bolnikov, bolnišnica pa se vsa ta leta ni razširila za več kot za 10 postelj!

Danes naj ponatisemo nekaj poglavij iz brošure, ki jo je izdala Akademski akcija, ki vodi akcijo za zgraditev univerzitetne knjižnice, pa je zdaj vze la v roke tudi akcijo za povečanje ljubljanske bolnišnice. Naslednja poglavja nam kažejo, kako se godi bolnikom v naši osrednji bolnišnici, kako se godi zdravnikom in bolniškim strežajem. Za vse te je ljubljanska bolnica bolj mučilnica kakor zdravilnica.

Poslušajmo!

Na porti. Zdravnik, ki pregleda — da dnevno 80 bolnikov

Ni se lahko odločiti za odhod v bolnico. Če je bolezen stara, jo človek odlašja iz tedna v teden, dokler ga končno ne prišili, da zbere pogum in se odpravi. Toda preden pride do dežurnega zdravnika na sprejemnem uradu ljubljanske bolnišnice, mora prečkati vedno nekaj ur v neprijetni zatohli čakalnici sprejemnega urada. Navadno ne najde v njej niti prostora. Dobra polovica obiskovalcev stoji kar na hodniku, pri vrtanju bolnišnice, kajti dnevno se prikladi za sprejem 60 do 80, pa tudi več bolnikov. Edini zdravnik, ki je na porti, ima težko opravilo. Raport o stanju bolnikov na posameznih oddelkih mu pravi, da so vsi prostori prena-

trpani in da sme sprejemati le najtežje bolnike, obenem pa ve, da je njegovo razumevanje edina nada bolnika, ki je najbrže s težavo zbral denar, da se je pripeljal v Ljubljano in sedaj po nekaj urnem čakanju, utrujen od gledanja sobolnikov in negotovega pričakovanja brezupno gleda vanj. Sprejemna soba, ki jo ima zdravnik, nima skoro nobenega inventarja, ki je potreben za pregled bolnika, razen zastarelega operacijskega stola, nekaj gumijastih rokavic, toplopera, nekoliko praznih posod, v katerih je bila svoj čas tekočina za desinfekcijo rok, nekaj upravnih knjig in divana za preiskavo. Ostale instrumente, ki jih potrebuje za preiskavo bolnika, mora prinesiti s seboj. Da ta sprejemnica ne ustreza niti najskromnejšim zahtevam male podeželske bolnišnice, dovolj zgovorno priča to, da nima niti tekoče vode. Zjutraj postavi strežnik v sobo posodo mirle vode in s tem naj si zdravnik pomaga po vsakem pregledu. Da bi klical strežnico, ni niti misliti, ker ima drugje preveč dela. V takih razmerah se more izvršiti pregled le površno. Kako naj en sam zdravnik izvrši dnevno 80 vsaj približno točnih pregledov? In tako romajo bolniki s sprejemnega urada na posamezne oddelke bolnišnice z naročilom zdravniške s porte za točnejši pregled in z vprašanjem, ali je kaj prostora in ali naj se bolnik sprejme. Če je bolnik tako srečen, da je kljub vsemu pomanjkanju prostora sprejet, roma nazaj na sprejemni urad, kjer čaka še nekaj ur, da pride na vrsto, ker morajo uradniki natančno popisati njega in njegovo sorodstvo ter ga šele potem oddelke oddelku, kamor spada.

Na oddelku. Kje bo našel posteljo?

Na oddelku se prične navadno prava Kalvarija za posteljo. Že dolga leta, odkar je začelo primanjkovati prostorov za bolnike, morajo postavljati po sobah dolge vrste novih zaslonih postelj. V zadnjih letih pa so minili tudi časi, ko je imel vsak bolnik svojo posteljo, četudi v natrpanem prostoru. Ali leže po trije bolniki na dveh posteljah, ali po dva na eni, ali pa, kar je na večini oddelkov najbolj pogosto, ni niti to mogoče in morajo iskati drugih zaslonih ležišč. Ko pride v sobo nov bolnik, razpravlja navadno vsa soba, kam naj ga namestijo. Udomačilo se je nekako pravilo, da se lažje bolni umakne težjemu, ali, če še ni najti prostora, da morajo, če hočejo sprejeti težje bolnega, poslati iz bolnišnice bolnika, ki je za 5 odstotkov manj bolan. Podnevi se ta stanovanjska stiska v bolnišnici niti toliko ne opazi. Bolnik, ki le more, se izgubi iz sobe, kajti vendar je prijetnejše posedati po dvorišču, čeprav je včasih težko iz sobe, kakor tudi podnevi deliti posteljo, ko so že nočne težave dovolj hude. Tako se pogosto zgodi, da se bolnik na večer vrne in najde svojo posteljo zasledeno. Sestra, na katero se obrne, pa mu, sleherni dan vaje, na slinih težav, z nasmehom odvrne: "Oh, poiščite si drugo, si jo boste že kje našli!" Na ta način se bolniki stalno izmenjujejo in dobivajo na postelji stalno nove tovarise. Dekle, ki je bilo pred dnevi tri dni na kirurškem oddelku, je ležalo v teh

Novo fašistično znamenje na obzorju

Akcija za vojaško kontroliranje unij v kongresu

Washington. — (FP) — Kam piha veter tudi v tej deželi, je razvidno iz naznanila kongresnika Johna Mitchella iz Tennesseeja, da bo v kongresu predložil osnutek za kreiranje vojaške komisije za kontroliranje unij! To komisijo, takozvano Ameriško unijsko komisijo, naj bi tvorilo pet visokih armadnih častnikov.

Ta komisija naj bi imela kontrolo nad kolektivnimi pogodbami, unljskimi financami, članstvom in "vsemi drugimi zadevami, ki se nanašajo na dobrobit članstva." Osnutek je bil sestavljen po neki do zdaj neznani organizaciji, ki se imenuje "American Union Men" in katero menda tvorijo štiri osebe — neki W. J. Rau, Cyril Kenny, John G. Stoddard in John G. Thomas. Burbonske unijske kongresniku Mitchellu se ta zakonski načrt vidi "dober osnutek."

Stvar je tako fantastična, da je skoraj neverjetna. Ampak dve leti pred polastitvijo vlade so se mnogim zdele fantastične tudi Hitlerjeve grožnje, da se bodo kotale po pesku glave nemških marksistov, ko pridejo naciji na krmilo. To fantastično grožnjo je Hitler dobesedno uresničil.

In vladna kontrola delavskih organizacij, in to posebno še po kakšni vojaški komisiji, bi ne bilo nič drugega ko fašizem Mussolinijeve sorte. Že dejstvo, da kdo prihaja pred kongres s tako zahtevo, je dovolj jasno znamenje, v katero smer piha veter. In če ameriško delavstvo in drugi elementi, ki so se pripravljali boriti proti fašizmu in reakciji, v bližnji dohodnosti ne strnejo svojih vrst v močnem antifašističnem gibanju, bo prej ali slej vse demokratske elemente zadela slična usoda kakor je delavstvo v Italiji, Nemčiji in drugih fašističnih deželah.

Konvencija rudarske unije v glavnem mestu

Washington, D. C. — Redna konvencija rudarske unije United Mine Workers of America se začne v torek, dne 28. januarja, v Washingtonu. Eno glavnih vprašanj bo prihodnja mezdna lestvica.

treh dneh z dvema sobolnicama; gospa, ki je sedaj drugi mesec na istem oddelku, je izmenjala že 8 sobolnice. Niso vsi oddelki enako prenapolnjeni. Najhuje je navadno na kirurškem oddelku (oddelku za boleznih v ušesih, nosu in grlu) in na infekcijskem. Prazna postelja pa je tudi na manj obleganih oddelkih redka, dasi bi moral imeti vsak oddelk vsaj nekaj postelj vedno praznih za najnujnejše slučaje. Tako pa se zgodi, da nimajo lastnih postelj niti bolniki na tistih oddelkih, kjer je nevarnost medsebojne okužbe ali zastrupitve.

(Dalje prihodnjic.)

Charles A. Lindbergh s svojo ženo in sinom v Liverpoolu, Anglija. Lindbergh se je umaknil v Anglijo, kjer upa, da bo njegova družina bolj varna nego je bila v Ameriki.

Vojaški dobičkarji davijo senatno preiskavo

(Nadaljevanje s 1. strani.)

ju. Za zaslišanje zadnjih prič, vsi veliki volkovi, in za izgotovitev poročila Nyejev odsek potrebuje še devet tisoč dolarjev, ker od originalne vsote \$125.000 razpolaga le še s \$400. Senator Glass in več drugih kolegov pa je že dalo ultimatum, da se bodo borili z vsemi silami proti nadaljnjim apropiacijam za "blatenje Wilsonovega spomina."

Namen tega izbruha reakcionarnih sil v senatu na Nyejev doseki je seveda še drugi. In to je prepredenje sprejetja nove in boljše nevtralnostne zakonodaje kakor je sedanji začasni zakon. Koliko bodo v tem uspehi, bo kmalu razvidno. Morgan je za enkrat vsekakor rešen neljube publicitete, ker ima v senatu dobre prijatelje.

Izboljšanje reliefnih plač v Iowi

Des Moines, Ia. — Grožnja stavke pri reliefnih delih v tej državi in pa akcija državne delavske federacije, ki je obljubila, da se brezposelnim v tej stavki pridruži vse organizirano delavstvo, sta toliko vplivali na državno reliefno administracijo, da je kapitulirala. Reliefne plače je zvišala na unijski ali običajni standard, iz Washingtona je izposlovala več denarja za uposlitev vseh brezposelnih, tudi tistih, ki niso bili na reliefu, in končno je pristala tudi na zvišanje mesečnega zasluzka posebno za nižje plačane grupe. Brez akcije državne delavske federacije bi brezposelni tega ne bili dobili.

Skof je v Nemčiji obsojajo "poganstvo"

Berlin, 27. jan. — Katoliški škofje v Nemčiji so objavili pastirski list, ki je bil večeraj predčan v vseh katoliških župnijah. V tem pastirskem listu obsojajo "novo poganstvo" nacijev in pozivajo katolike, naj ne čitajo nacijskega tiska in naj se drže proč od nacijskih "poganskih" organizacij.

Najzanečljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveta." Ali jih čitate vsak dan?

Mestne železnice slab delodajalec

Pritožbe podzemskih železničarjev v New Yorku

New York. — (FP) — Da je kapitalistična vlada prav tako slab delodajalec kakor privatni izkoriščevalci, je razvidno iz položaja delavcev pri Neodvisni podzemski železnici v New Yorku, ki je občinska last z občinsko upravo. Kolikor se njih položaja in pravic tiče, ni v tem nobene razlike med občinsko in privatno podcestno železnico.

Mestna vlada, ki je seveda kapitalistična, jim že leta zanika pravico do kolektivnega pogajanja. Uslužbenci so sicer protektirani po civil service zakonu, ampak uprava se dosti ne zmeni za ta zakon. Plače jim grize na ta način, da raznim strokam plačuje po lestvici, ki je določena za nižjo klasifikacijsko grupo, oziroma klasifikacijsko delavce v nižjo grupo kakor pa spadajo po delu.

In čeprav so se zvišali dnevni dohodki mestne podcestne železnice na \$40.000, znaša povprečni tedenski zaslužek 400 tipičnih uslužbencev le \$26,68, pravi njih organizacija Civil Service Forum Council.

To je tudi edina organizacija, katere jim je dovoljena. Zupan La Guardia je sicer obljubil "malo Wagnerjevo" delavsko postavbo, ampak predsednik te organizacije J. B. English ne pričakuje dosti od nje. Svet uslužbencev podcestne železnice že dalj časa pritiska na La Guardijo za konferenco, na kateri naj bi razpravljali o pravicah uslužbencev in njih položaju, toda zupan nima nikdar časa.

Slično se vprašanju izogiba tudi mestni transportni komisar J. H. Delaney, bivši predsednik tipografske unije "Big 6". Iz položaja teh delavcev je razvidno, da je kapitalistična vlada lahko prav tako velik ali pa še huje izkoriščevalec kakor privatne družbe. Samo podzaviljenje industriji brez delavske vlade bi izkoriščanje ne odpravilo. Prednost državnega kapitalizma nad privatnim bi bila le v tem, da bi delavstvo s polastitvijo vlade lahko hitreje odpravilo izkoriščanje.

Longova politična mašina na krmilu v Louisiani

Baton Rouge, La. — Primarno volitve, ki so se vršile zadnji teden, so pokazale, da je demokratska stranka v Louisiani še vedno pod kontrolo politične klike, katero je organiziral pokojni senator Huey Long. Vsi glavni kandidati Longove mašine so bili nominirani z velikimi večinami.

Lundeen zahteva kongresno preiskavo stavke

Washington. — Farmersko-delavski kongresnik Ernest Lundeen je predložil resolucijo za kongresno preiskavo radi stavkolomstva zveznega sodnika v Minneapolisu, Bruthwear

Hosiery kompaniji je namreč priskočil na pomoč z injunkcijo proti piketiranju. Trije stavkarji so bili potem obsojeni vsak na šest mesecev ječe radi kršitve injunkcije, katero je družba dobila na avit način, da se izogne zveznemu antinjunkcijskemu zakonu.

Bivši justični tajnik Wickersham umrl na ulici

New York. — George W. Wickersham, justični tajnik za časa predsednika Tafta in predsednik famozne Hooverove komisije za proučevanje zločinov v dobi prohibicije, je zadnja soboto umrl v taksiju na ulici, ko se je peljal v neki korporacijski urad. Zadel ga je kap. Star je bil 77 let.

Mineralno bogastvo Abesinije

Mineralno bogastvo Abesinije je v geološki strukturi zemlje. Zlato je tako v aluvijalnih naplavinah zapadnih in južnih dolin, kakor tudi v kremenovih plasteh kristalinih okamenin gorakih grebenov. Dosedanje pridobivanje zlata pa ni bilo velikega pomena. V letih 1929 do 1931 so pridobili v Abesiniji povprečno 135 kg zlata na leto. Močno je pa napredovalo pridobivanje platine v Kaffi, kjer imajo koncesije tujci. V letih 1931 do 1933 so pridobili na leto povprečno 200 kg platine. Na mnogih krajih leži v zemlji tudi železo med premog, okrog jezera Tana na severu ob Eritrejski meji in ob vasi vzhodni meji pokrajine Soa, rjavi premog severno od Addis Ababe, nafta v Hararu, demant pri Direddau in v somalski puštini severno od Mogadja.

Toda pri teh najdbah večina ni bilo dokazano, ali presegajo krajevni pomen in ali bi kazalo organizirati pridobivanje teh narodnih bogastev v večjem obsegu. Pa tudi v najugodnejšem primeru ne bo mogoče računati s skorajšnjim izkoriščanjem naravnih zakladov, ker bo treba preprežati tri ovire. Prva ovira so zelo slaba prometna sredstva, druga je pomanjkanje kapitala, tretja pa pomanjkanje dobrih delovnih moči. Najhujša ovira je promet. Otvoritev bogatih zapadnih krajev do meji angleško-egiptskega Sudana ima nedvomno na svoji strani vse gospodarske prednosti, kajti v teh krajih je teren ugodnejši in tu bi bili mogoči promet tudi po rekah.

BOKSAC — VOJAK

Znani italijanski boksač Primo Carnera mora k vojakom. Za božične praznike se je vrnil iz New Yorka v Italijo, da bi jih prebil v krogu svoje družine. Tu pa je prejel odlok, da mora za 60 dni v službo k nekemu polku italijanske gorske artiljerije v Abesinijo.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Prizor iz velikega požara v obreznem distriktu v Tacomi, Wash. Škoda, ki jo je povzročil požar, se ceni četrtilijona dolarjev.

Dolina meseca

ROMAN

Spisal JACK LONDON—Prelovenil Vladimir Levstik

Ob cesti sta naletela na telefonskega delavca, ki je ravno zajtrkal.

"Ustavi se in govori z njim," je šepnila Saxon.

"Oh, čemu neki? Brzjavni delavec. Kaj more vedeti o farmarstvu?"

Človek nikoli ne ve. Naše sorte je. Stopi, Billy, kar govori z njim. Dela zdaj itak ne, zato je tem bolj verjetno, da se bo spustil v pomene. Glej tisto drevo tamle za lesa, kako čudno zrasle veje ima. To je znamenitost. Povprašaj ga kaj o njem. To je dober način, da začneš pogovor.

Ko sta prišla do moza, se je Billy ustavil.

"Dober dan," je rekel z osornim glasom.

Brzjavni delavec, mlad fant, je nehal ubijati trdo kuhano jajce in začuden pogledal dvojico.

"Dober dan," je dejal.

Billy je zavijtil svoj sveženj z ramen na tla in Saxon je odločila raztežno košaro.

"Ali krošnjarita?" je rekel mladi mož, ki v svoji obzirnosti ni hotel naravnost zadati vprašanja Saxon; ampak ga je izrekel tako, da je veljal obema.

"Ne," se je naglo oglasila. "Zemlje, ičeva. Ali veste, če je tisto okoli kaj dobilo?"

Spet je pustil svoje jajce in ju bistro premeril z očmi, kakor da bi hotel pretehtati nji-ju denarno stanje.

"Ali veste, po čem je svet tod okoli?" je vprašal.

"Ne," je odgovorila Saxon. "Ali vi veste?"

"Menda vem. Saj sem tu rojen. In zemlja, kakršno vidite tu okoli sebe, je po dve sto in tri sto do štiri sto in pet dolarjev oral."

"Fiju!" je zašepetal Billy. "Menim, da nisva kupca zanjo."

"A zakaj je tako draga? — Ali so to stavbišča?" je vprašala Saxon.

"O ne. Portugalski ji tako navijajo ceno."

"Mislim sem, da mora biti zemlja že zelo dobra, če vrže po sto dolarjev za oral," je rekel Billy.

"Oh, tisti časi so minili. Nekdaj so dajali zemljo zastoj in vam navrgli še vao živino, če ste bili pridni."

"Kako je pa z državno zemljo v tem kraju?" je bilo Billyjevo naslednje vprašanje.

"Ni je in je tudi nikoli ni bilo. To so bila stara mehikanska posestva. Moj ded je kupil najboljši šestnajst sto orolov v tem kraju za petnajst sto dolarjev — pet sto takoj, ostanek pa v petih letih brez obresti. A to je bilo že davno. Prišel je na Zahod leta 48., ker je hotel najti deželo brez mraza in mrzlice."

"Našel jo je," je rekel Billy.

"Mislim da! In če bi bila on pa moj oče ohranila zemljo, bi bila boljša od zlatega rudnika in meni ne bi bilo treba delati za vsakdanji kruh. Kāk poklic imate pa vi?"

"Voznik sem."

"Ali ste se udeležili oaklandske stavke?"

"Seveda. Večino svojega življenja sem prevozil v tem mestu."

Tu sta moža začela v pomene o organizacijskih rečeh in o tem, kako kaže stavka; a Saxon se ni dala odriniti in je spet napeljala razgovor na zemljo.

"Kako je bilo to, da so Portugalski tako navili cene zemljišč?" je vprašal.

Mladi človek se je z dokajšnjo težavo odtrgal od organizacijskih zadev in jo za trenutek motno pogledal, dokler mu ni vprašanje prodrl v zavest.

"Zato, ker so delali brez oddiha. Ubijali so se z zemljo jutraj, opoldne in zvečer, vsi, moški, ženske in otroci. Iz dvajsetih orolov so znali iztisniti več kakor mi iz sto šestdesetih. Starega Silvo pogledite — Antonija Silvo. Poznal sem ga, ko sem bil še majhen paglavec. On ni imel toliko, da bi si bil kupil kosilo, ko

je prišel semkaj in začel s tem, da je vzel od mojih ljudi nekaj sveta v najem. In pogledite ga zdaj — dve sto petdeset tisoč je vreden ko nič, in stavim, da ima milijon kredita; o tem, kar imajo njegovi sorodniki, pa sploh ni da bi govoril."

"In vse to je zaslužil na zemlji, ki je bila prej last vaših ljudi?"

Mladi mož je pokimal, a videti je bilo, da nered prizna.

"Zakaj niso potem vaši ljudje sami tako napravili?" je nadaljevala.

Brzjavni delavec je skomignil z rameni.

"Kaj vem," je dejal.

"A denar je bil vendarle v zemlji," je vztrajala.

"Vraga je bil," se je odrezal in v njegovem glasu je rahlo zazvenela jeza. "Nikoli ni na tak način gledal iz tal, da bi ga bili mi opazili. Rajši bi dejal, da so imeli Portugalski ta denar v glavah. Znali so nekaj več od nas, to je vse."

Saxon je bila tako očitno nezadovoljna z njegovim pojasnilom, da se je moral zganiti. Kar srdito je vstal.

"Pojdita, pokažem vama," je rekel. "Pokažem vama, zakaj moram delati za plačo, ko bi bil lahko milijonar, če bi ne bili moji predniki tepci. Da, tako smo, mi stari Američani, tepci z veliko začasnico."

Spustil ju je skozi vrata, k sadnemu drevesu, ki je bilo že v prvem trenutku zbudilo Saxonino pozornost. Ob glavnem razcepju se je delilo v četvorico glavnih vej. Dva čevlja nad razcepom so bile veje na obeh straneh spojene po oporah iz živega lesa.

"Kaj menita, ali je samo tako zraslo? Nu, seveda je. A prav za prav ga je vendarle stari Silva napravil: ko je bilo drevo še mlado, je vzel dva odganjka in ju izpreletel. Prebrisan, kaj? Menda! Tega drevesa ne bo nikoli veter potrl. To so vam naravne, prožne opore, močnejše od vseh železnih spojk. Ozrta se po vseh vrstah. Vsako drevo je takšno. Ali vidita? In to je samo ena izmed portugalskih umetnin. Znaajo jih pa milijon."

"Zdaj pa računajta. Ta drevesa ne potrebujejo opor, najo bo letina še tako težka. Kadar so naša drevesa dobro obrodila, smo dali vsakemu drevesu po pet opor. Mislite si zdaj deset orolov sadnih dreves. To stane nekaj denarja in dela, da jih vsako leto zabijete in spet izrujete. S temi naravnimi oporami pa ni prav nikakih komedij. Same od sebe rasto in so zmerom pripravljene. O Portugalske nas je pustil daleč za seboj. Pojdimo, pokažem vama nekaj drugega."

Billy s svojimi mestnimi pojmi o prepovedanih potih je bil videti v skrbeh zaradi nepriljubljenosti, s katero so hodili po malem posestvu.

"Oh, to nič ne de, dokler ničesar ne pohodite," ga je pomiril brzjavni delavec. "Razen tega je bilo pa vse to last mojega deda. Poznao me. Pred štiridesetimi leti je prišel stari Silva z Azorov. Nekaj let je pasel v gorah ovce, nato se je mahoma prikazal v San Leandro. Teh pet orolov je bilo prvo zemljišče, ki ga je vzel v zakup. S tem je začel. Nato je jel najemati kar po sto in po sto šestdeset orolov namah. In njegove sestre in strici in tete so se jeli usipati k nam z Azorov — tu so vsi v sorodstvu med seboj, da vesta; kaj kmalu je postal San Leandro prava portugalska naselbina."

"In stari Silva je nazadnje kupil tih pet orolov od deda. Čez nekaj časa — zakaj oče je bil takrat do vratu v dolgih — je kupoval očetov svet že v kosih po sto šestdeset orolov. In vse ostalo sorodstvo je delalo takisto. Oče je zmerom govoril o tem, kako bi naglo obogatel, a konec je bil ta, da je umrl zadožlen."

(Dolje prihodnjak.)

Ivo Grahor:

Padel za domovino

(Nadaljevanje in konec.)

"Prav za prav sem mu povedal, a veste, njemu je bilo, da obdrži ali dobi rajši tam državljanstvo. Bolj pametno bi bilo, no, saj zdaj še, ampak če bi recimo moj brat umrl, ki nima otrok, potem bi moj sin dobil tam posestvo. Kmetija je vredna svojih dvesto tisočev lir. Zato sem se tudi jaz odločil, da fant ostane tam in tako je pač moral iti tam tudi k vojakom."

"Veste, kako pravimo temu tukaj? Vaš sin je naš državljan, ker je dobil državljanstvo akupaj a stari. Kot naš državljan je šel torej služiti v tujo, sovražno državo in se bo bojeval za Italijo. Za nas je zdaj dezertir in se ne bo mogel nikdar več vrniti v Jugoslavijo."

"A, tako je? Tako," ponovi Peter v zadregi osramočen in razmišljen. "Mislim, se, da vam moram sporočiti, zdaj pa ne vem, kako, ali sem storil prav."

"Prav ste storili," pravi uradnik. "Samo vaš sin ne bo smel zdaj več v Jugoslavijo. Za nas je zdaj dezertir in ker je

stopil v tujo vojaško službo, izgubi zdaj tu državljanstvo. Tako je."

Po teh besedah se uradnik skloni in spolni v katalogu rubriko.

Alojz Kadunc je postal dezertir in se zanj a tem dnem uvede pregon po predpisu vojaškega zakona.

Petru Kaduncu je težko prišlo. Osramočen je in žalosten, da je njegov sin dezertir. Na tihem sodi, da je storil njegov sin vendarle pametno. Ali naj bi se bil raje odrekel posestvu? Kaduncovo je zdaj najbogatejša kmetija na Krasu. V zadnjih letih se je Lojze naredil, delaven je, priden. Če bo šlo vse prav, mu Kadunc morda že prej izroči, če pred svojo smrtjo. In če bi se fant rad oženil, ima tudi tam. Kaduncovo je treba ohraniti staremu rodu, naj velja, kar hoče. O, zaradi tega si Peter ne bo prav nič več belil glave.

Doma ga žena pesti, da je s svojimi potmi po uradih sam zakrivil to zaradi Lojzetovega državljanstva. Nje se zdi, da bi se ta stvar dala urediti drugače, bolj pametno. In glej! Lepega dne pride Petru Kaduncu v hišo policijski stražnik ter iče de-

zerterja Lojza Kadunca. Nato dobe stari uradno tiralico, kjer bereta stara osupla:

"Preganja se Alojzij Kadunc, sin itd."

Ali je bilo tega treba? Take aramote! Mati je spet huda in muči očeta z novim očitanjem, z nešteti možnimi in nemožnimi izgovori, kako bi bil že prej lahko na to mislil, še prej kaj ugrebil in podobno. Njega muči še drugo vprašanje: ali ni morda v nevarnosti tudi sam, recimo, v kakšni odvisnosti od tega je zdaj pokojnina? Res je ta pokojnina majhna, neznatna vsota, da se je pred čeno niti več ne drzne omeniti in mora itak loviti delo, da vjame kak krajcar. Pa je vendarle nekaj! Ko pride denar, in čeprav pozno proti zadnjemu v mesecu, se Peter vendar odahne. V teh časih je denar drag denar. Lojzeta pa zdaj dolgo ne bo več videl. Naj odsluži vojaščino tam! Če se mu kaj nepričakovane ne pripeti, bo imel nekoč vso Kaduncovo kmetijo — in ta bo ostala v slovenskih rokah, pa naj govore tukaj o tem, kar hočejo.

Težko je uganiti pravo. Mati ne dobi zdaj več italijanskega viza in ne more obiskati sina.

Prišel je že od vojakov. Močan je in lep fant. Rada bi ga še videla. Saj človek nikdar ne ve. Stara je že, bolehnata, morda ga ne bo sploh nikoli več videla. Oče pa je bil pred nedavnim časom samo en dan doma, doma, kakor pravi on in kakor so se z njim vsi privadili imenovati Kaduncovo hišo, nekoč torej Lojzetovo.

"Kam?"

Abesinska vojska. Mati strmi nekam tja, na tisto stran, kjer je jug, Italija, in kjer mora nekje biti ta Abesinija.

"Lojze bo moral zdaj spet k vojakom. Stric pišejo," pravi Zorka, ki je pravkar prebrala stricevo pismo. Nato molči in upa, da mati njenih besed vsaj ni slišala.

"Oh beži, beži!" hiti oporekati oče. "Preden bodo ti mladi šli v Abesinijo, bo vse te nove vojne in komedije že davno konec. Prostovoljci bodo morda res odšli tja ali pa še ti ne."

"Šli, ali, o ja," bi se najraje oglasila hči, pa se še v pravem hipu znajde. "Ne bo menda, res menda ne bo treba," odgovori misel.

"Da bi se oče takrat vsaj ne bil mešal v te stvari," oživi mati in v misli ima spet novo rešitev. "Pa bodo naši tudi šli, Slovenci?"

"Ti še najprej," ji razloži mož nepreudarno. "Kdo pa naj gre? Naši so dobri vojaki. Porabili jih bodo za po gorah in za najtežje stvari."

Odslej je pri Kaduncovih večni nemir. Srkb za sina tare očeta in mater; strah, da izgubi pomočnika muči strica.

Že so se razširile novice o prvih, ki so padli ali bili ranjeni ali zboleli v puščavah in v gorah Abesinije. Lojze je še "doma". Vsak dan pričakuje poziva.

Njegov letnik so že nanovo popisali. Že je bil tu pa tam kdo njegovih let vpoklican. Nekateri od mlajših letnikov so pisali domov iz Abesinije. Mežnarjev je ubit. Zboleli so trije, ki so odšli v Abesinijo prostovoljno kot cestni delavci.

Mati je postala nemirna.

"Vpoklican bo," je uverjena. "Ne bo, kje še," ugotavlja trdno Peter.

"Saj je prej še nekaj starejših letnikov," dostavlja Zorka. A čudo! Lojze je odšel. Pred tremi dnevi je bil že v Trstu, ko ni mati še niti vedela, da je šel.

"Zdaj imaš tvoje Kaduncovo!" sikne možu zvečer, ko pogasi svetiljko.

"Za Pikla so tudi govorili že, da je odšel, pa je bil le še tri mesece doma," se potvarja oče in z muko zaupi, prepričan, da je to pot žal vse resnica. Lojze se morda že pelje v Napoli in v Abesinijo.

Zima. Sneg, ki je na Krasu sneči zapadel, leži pest na debele. Pri Kaduncovih mrgoli okrog ognjišča domačih ljudi.

Prišli so iz Čepelja, iz Drage, a Cola, od Postojne in iz St. Petra.

"Kje si?"

"Ali je res?"

Gospodinja in gospodar sta v "hiši".

"Ali je res, da so karabinjerji prinesli o Lojzetu smrtno pismo?"

"So."

"Pa, kako, da je umrl? Saj še nista minila dva meseca?"

"Dva meseca." Mlado dekle sedi v kotu na klopi in se mračno sklanja nad mizo, kjer lupi krompir "Dva meseca," ponovi in glas se ji trese, kakor da se ji je utrgala skrivna, pritajevana tožba. Nekateri možje vstopijo v izbo.

V "hiši" sedita molče gospodinja in gospodar. Stara sta že. Prvič opazijo sosedje, da sta že osivela.

"Dober večer."

"Dober večer, sosed."

"Kako je?"

"Je, je," ponovi tiho nekdo izmed obeh starih pri mizi.

"Je, je; da bi tako ne bilo."

"Mrtev?"

"Mrtev." Kadunc in žena žalujeta za nečakom kakor da bi bil njun pravi sin.

Na mizi pred njima leži odprto uradno, italijansko tiskano pismo z vpisanimi imenoma "Luigi Caduno," da ga lahko vsi vidijo.

"Morto per la grandezza della Patria."

—Po "Istri".

Resnica—in bot

Selma Krenbergerjeva

Gospod in gospa Renard sta sedela drug drugemu nasproti. Imela sta tiho uro. On je kadil, ona je pa brala.

"Ali mi moreš oprostiti, ljubica?" Gospod Renard je s tem nepričakovanim vprašanjem svojo ženo skoraj prestrašil.

"Kaj pa, dragec?"

"Margot," je dejal gospod Renard skesano, "nevest sem ti bil."

Margot je skočila pokonci, toda že trenutek nato se je spet zbrala in sedla.

"Prosim te, ne delaj takih neokusnih dovtipov!"

"Margot, res se ne šalim. Plavalasa je, vitka in Jeanette ji je ime." Gospod Ernest je globoko zavzdihnil.

"Jeanette?" je ogorčeno vzdiknila Margot. "Tista plesalka nemara — iz malega kabareta?"

"Da, plesalka je," je pritrdil gospod Renard.

"Strašno!" je siknila gospa, "torej s tako žensko me varaš, z njo, ki vsakogar usliši."

"To ne drži, draga!"

"Se to si domišljaj, da si edini ... izbrani!"

"Draga, ali bi mar smel sicer upati, da mi boš odpustila? Margot, ker te ljubim, sem se ti izpovedal; kesam se!" Ernest se je približal svoji ženi, toda Margot se ga je otrsela in jokaje izdala:

"Niti trenutka ne ostanem več pri tebi, ločiti se dam!"

"Takšno je torej plačilo za mojo odkritosrčnost? In če bi bil molkal ...?" je dejal gospod Renard cinično.

"Ljubše bi mi bilo, da si molčal. Še dalje bi bila zaupala, in najine ljubezni bi ne kalila takšna pritepenka."

"Tako torej?" je začudeno odgovoril gospod Renard. "Torej pozabljaš, da me skeli ta nezvestoba, pozabljaš, da se kesam in da me peče vest!"

Gospod Renard se je ponosno vzravnaval.

"Možje morajo vsako stvar sami s seboj opraviiti. Če akočijo čez plot v tuj zemlji, ne smejo kaliti svoje družinske sreče!" je sikala lepa gospa.

Tudi Margot se je ponosno vzravнала.

"Prav imaš, Margot, pametna si, in ker si pametna, mi boš odpustila."

In gospa Margot mu je odpustila. Gospod Renard jo je objel in ponižno poljubil roke.

Plesalka Jeanette si je ravno umivala šminko, ko ji je garderobierka javila Renardov obisk.

"Jeanette! Vendar že! Obožujem vas, morate me uslišati!"

"Nikar tako silovito, prijatelj moj; pri zakonskih možeh mora biti človek previden."

"Svoji ženi sem že vse priznal in ona mi je že odpustila."

"Odpustila?" se je nasmehnila Jeanette. "Kaj pa prav za prav?"

"Iznevero!"

"Zanimivo! — Kakšno iznevero?"

"Nu, iznevero z vami — in že kar vnaprej! Da, Jeanette, prosil sem svojo ženo, da mi oprostí greh z vami, in ker mi ga je, imava torej vso pravico, da sva srečna!" je zmagovalno dejal gospod Renard.

"Originalno, res originalno! — Samo da mi je vaša žena poslala tole ekspresno pismo."

Gospod Renard je prebledel, ko je prečital ženiino pismo:

"Gospa, hvaležna vam moram biti. Moj mož se mi je z vašo posebno ljubeznivostjo zadolžil. To tolaži moje vest, zakaj že dalj časa sem mu jaz nezvesta. Zdaj sva bot. Pozdravlja vas vaša Margot R."

"Jeanette," je hlipnil gospod Renard, "takšno so torej pošlene ženske! Hvaležen sem vam, da si zaradi vaše nedostopnosti še nisem nakopal krivde, in da se smem še mlačevati za svojo omadeževano čast! Klanjam se!"

Gospod Renard je odhitel domov.

Margot je bila zapeljivo lepa, ko se je njen mož vrnil domov. Oblečena je bila v očarljivo večerno obleko in si je ravno posajala klobuček na glavo.

J. Henry Stump, socialistični župan v Readingu, Pa., prisega, da bo zvesto opravljal svoje službo.

"Nesramnica! Kam si namenjena?" je zagrmel Renard.

"Prosim te, Ernest! Tak ton?"

Gospa Margot se je delala ogorčeno in začudeno.

"Na, to pismo si ogled!" In Ernest ji je pomolil pod nos pismo, ki ga je bila pisala Jeanette.

"Za božji čas, kdo ti je dal to pismo?"

"Jeanette!"

"Jeanette? Torej si bil že spet pri njej? O, jaz sirota, osleparjena!"

Margot se je tresla po vsem telesu.

"Ti, osleparjena? Jaz, jaz sem osleparjen, samo jaz! Še nikoli te nisem varal z Jeanetto. Samo vnaprej sem te bil prosil odpuščanja ... hotel sem grešiti ..."

"Laž, Ernest!"

"Božji resnico govorim. Danes bi bila postala moja, toda tvoje pismo ..."

"Potlej je vse dobro," je zmagovalno vzdiknila Margot. "Hotela sem samo preprečiti tvojo iznevero. Slutila sem resnico; iz gole ljubezni do tebe sem lagala. Zmerom sem ti bila zvesta! Zdaj sva pa res bot!"

Gospod Renard se je ujel v svojo lastno past. Moral je s svojo ženo v neko zabavišče in ves večer se ga je držala ko klop.

"Margot, občudujem te," jo je hvalila Henrietta, njena prijateljica. "To si mu pa res pametno zagodila. Toda kaj bo, če se Ernest vendar spet vrne k Jeanetti?"

"Naj se le, saj sem mu res nezvesta."

"Kaj?" se je začudila Henrietta. Še tisto uro je stekla k Ernestu, da mu pove skrivnost.

In tako se je zgodilo, da ni Ernest nikoli več obiskal Jeanette, da je bil sleherno uro zvest svoji ženi in je še za hip ni izpustil izpred oči.

Spet sta sedela gospa in go-

spod Renard drug drugemu nasproti, spet sta imela tiho uro. Tokrat je on čital, pa je ona kadila.

"Dragec, ali mi lahko oprostita?" S tem vprašanjem je prestrašila gospa Margot njega moža.

"Kaj pa, Margot?"

"Nikoli ti nisem bila nezvesta — samo lagala sem."

Gospa Margot se je drobno smehljala.

"Ne razumem te," je negotovo dejal gospod Renard.

"Dragi Ernest, poštna žena sem, ki je zvesta svojemu možu, in laže samo takrat, če je sili."

"Margot!" Gospod Renard je skočil pokoncu. "Najpametnejša, najboljša žena si na vsem svetu!"

Sproščeno in ves srečen je poljubil svojo ženo.

Gosp